

УДК 334.02:657

DOI: 10.15587/2313-8416.2016.79879

ДОСЛІДЖЕННЯ МІСЦЯ ТА РОЛІ КОНСАЛТИНГОВИХ КОМПАНІЙ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

© Д. В. Долбнєва

Досліджено необхідність залучення консалтингових компаній для удосконалення процесу організації та ведення обліку на вітчизняних підприємствах. Обґрунтовано доцільність та переваги співпраці підприємств та консалтингових компаній щодо отримання послуги облікового консалтингу та розглянуто етапи її надання. На основі проведеного дослідження запропоновано шляхи посилення співпраці підприємств та консалтингових компаній в Україні

Ключові слова: непрофільні процеси, організація обліку, консалтингові компанії, послуга облікового консалтингу

A necessity for attract of consulting companies to improve the accounting organization and management in domestic enterprises is investigated. Expediency and advantages of cooperation of the enterprises and consulting companies regarding obtaining the services of accounting consulting are proved and the stages of its provision are considered. The ways to cooperation strengthening between enterprises and consulting companies in Ukraine are proposed on the basis of this research

Keywords: non-core processes, accounting organization, consulting companies, accounting consulting services

1. Вступ

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин в Україні рівень організації та ефективність здійснення бізнесової діяльності, здатність підприємств бути конкурентоспроможними та прибутковими, мати доступ до обмежених, дешевших і водночас якісних ресурсів значно залежить від здатності керівників (менеджерів) та власників підприємств здійснювати управління його активами, капіталом та наявними зобов'язаннями, виходячи з особливостей фінансово-господарської діяльності підприємства та інтересів усіх сторін економічних відносин.

Без облікової інформації, яку формують працівники бухгалтерії – невід'ємного підрозділу підприємства, практично неможливо належним чином організувати й управлінську діяльність, а відтак забезпечити раціональне та прибуткове ведення бізнесу. В бухгалтерії забезпечується накопичення та систематизація необхідної вихідної інформації про усі господарські процеси, здійснені підприємством, а також контроль за проведеними протягом періоду обліковими операціями. Це створює необхідні умови складання фінансової та інших видів звітності, які

відповідають усім критеріям суттєвості.

Часті зміни законодавства, особливо в частині оподаткування, необхідність впровадження на підприємствах автоматизованих систем обліку, забезпечення правильності та раціональності організації облікової роботи зумовлюють доцільність звернення керівників чи власників підприємств до послуг консалтингових компаній, які надають широкий перелік консультативних послуг і практичних рекомендацій з вирішення конкретних проблем підприємства у сфері управління та його організаційного розвитку.

На сьогодні, в Україні незначна кількість підприємств користується послугами консалтингових компаній, основними причинами чого є відносно висока вартість цих послуг, необхідність надання конфіденційної інформації сторонній компанії, а також відсутність попереднього досвіду співпраці з консалтинговими компаніями та низький рівень інформування про їх діяльність у засобах масової інформації. Саме тому поширення практики використання послуг консалтингових компаній з питань організації облікової роботи серед вітчизняних підприємств в умовах соціально-економічних трансформацій та інтеграції

нашої країни у європейську спільноту зі своїм баченням ведення бізнесу та складанням звітності за міжнародними стандартами фінансової звітності набуває особливої актуальності та важливості.

2. Аналіз літературних даних

Дослідженням питань місця та значення консалтингу займаються провідні вітчизняні і закордонні науковці та практики. Зокрема Стасюк Т. В. у своїх дослідженнях здійснює детальний огляд термінології консалтингу [1]; Ковальська К. В. вивчає структурну конфігурацію консалтингового ринку України за функціональною ознакою, за галузевою належністю клієнтів [2]; Бейч Е. розглядає організаційно-методичні основи управлінського консалтингу, його складові та необхідність використання [3]; у працях Верби В. А. [4] та Пилипенка А. А. [5] здійснюється аналіз типових ситуацій в консультаційній діяльності, обґрунтовується необхідність поширення практичного і методичного досвіду консультування працівників підприємства тощо; Козаченко С. В., Новицький В. Е., Довгий О. С. [6] вивчають теоретичні засади та прикладні аспекти консалтингу та його поширення як комплексу консультаційних послуг для удосконалення управління підприємством; Писарчук О. В. та Струкова І. В. [7] визначають основні переваги співпраці з консалтинговими компаніями та використання їх послуг.

Враховуючи те, що на сьогодні керівники та власники вітчизняних підприємств не володіють необхідною та повною інформацією про переваги та доцільність використання консалтингових послуг, зокрема щодо питань організації облікової роботи, існує необхідність більш ґрунтовного вивчення та обґрунтування місця та ролі консалтингових компаній у наданні своїх послуг, у тому числі послуги облікового консалтингу, яка є мало вивчена як у теоретичному аспекті, так і щодо практичного її використання як інструменту підвищення ефективності управління підприємством.

3. Мета та задачі дослідження

Метою дослідження є обґрунтування необхідності використання послуги облікового консалтингу для підвищення ефективності організації облікового процесу сучасного підприємства та зосередження його ресурсного потенціалу на основних, визначених статутом, видах фінансово-господарської діяльності.

Для досягнення поставленої мети було окреслено такі завдання:

- обґрунтувати значення та місце консалтингових компаній в наданні практичних та консультаційних послуг з питань організації облікової роботи підприємства;

- виокремити ключові переваги, які отримає підприємство в результаті отримання послуги облікового консалтингу;

- визначити перспективи та заходи із забезпечення розвитку облікового консалтингу та співпраці між підприємствами та консалтинговими компаніями в Україні загалом.

4. Стан та визначення перспектив розвитку облікового консалтингу в Україні

Сучасні трансформації економічних відносин, постійні зміни податкового законодавства, доповнення до нормативно-правових актів з питань ведення обліку вимагають швидкого та якісного оновлення облікової роботи вітчизняних підприємств. Разом з цим, вихід вітчизняних підприємств на міжнародні ринки та прихід іноземних компаній на вітчизняний ринок вимагають перебудову національної системи обліку до вимог міжнародних стандартів. А це все у свою чергу визначає необхідність використання послуг облікового консалтингу та окреслює подальші перспективи розвитку консалтингових компаній в Україні.

5. Результати дослідження

В умовах динамічного розвитку підприємництва в усіх країнах світу відбувається поява та закріплення на ринку потужних консалтингових компаній, які набувають рис повноцінних комерційних підприємств із власним специфічним асортиментом послуг. На сьогодні інститут консалтингу стає невід'ємною складовою ринкової економіки та набуває суспільного визнання.

Консалтинг (англ. Consulting – консультування) – інтелектуальні послуги спеціалізованих компаній, надання порад та рекомендацій покупцям, продавцям та виробникам з найрізноманітніших питань виробничої діяльності, фінансів, зовнішньоекономічної діяльності, створення та реєстрації фірм, дослідження і прогнозування ринків товарів і послуг, розроблення бізнес-проектів, маркетингових програм, інноваційної діяльності, пошуку шляхів виходу з кризових ситуацій, підготовки статутних документів у разі створення нових підприємств і організацій тощо [1].

В ринкових умовах господарювання перелік консалтингових послуг значно зростає, що пов'язано із новими потребами та вимогами підприємств. Консалтинг початку ХХІ ст. характеризується системним і ситуаційним підходом до вивчення і розв'язання управлінських проблем підприємств, створенням інтелектуальних продуктів, що розробляються на стику функціональних аспектів менеджменту [4].

В компаніях провідних країн світу значного поширення набуває практика делегування повноважень по організації і веденню бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності аутсорсінговим чи консалтинговим компаніям. Це пояснюється тим, що менеджери та власники підприємств з метою ефективного та успішного функціонування і розвитку не вбачають доцільним витратити зусилля на здійснення процесів, які непов'язані безпосередньо з їх основною (статутною) діяльністю, але водночас є невід'ємною складовою усієї їх діяльності. До таких непрофільних процесів саме належить організація та ведення обліку та складання фінансової звітності.

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» визначено, що для забезпечення ведення бухгалтерського обліку підприємство самостійно обирає форми його організації [8]:

– введення до штату підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером;

– користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи;

– ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою;

– самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства. Окрім підприємств, звітність яких повинна оприлюднюватися, та в бюджетних установах.

Виходячи з цього, в Україні керівники та власники підприємств в цілях економії грошових коштів на створення та функціонування бухгалтерії та не витрачання зусиль на непрофільні процеси (обліковий процес), можуть в межах чинного законодавства передоручити ведення бухгалтерського обліку іншому суб'єкту господарювання. При цьому найбільш реальним та надійним таким суб'єктом на сьогодні є консалтингові компанії.

Однак, на відміну від розповсюдженого в розвинутих країнах планомірного співробітництва з консалтинговими компаніями, які надають широкий спектр консалтингових послуг, у тому числі і послуги облікового консалтингу, досвід консультування в Україні, на жаль, використовується епізодично, зберігаються тенденції відсутності у вітчизняних підприємств позитивного ставлення до діяльності консалтингових компаній.

Але позитивний досвід провідних зарубіжних компаній, які користуються послугами облікового консалтингу, необхідність виходу на міжнародні ринки та залучення іноземних інвестицій стимулюють керівників багатьох вітчизняних підприємств звертатися до консалтингових компаній щодо отримання від них послуги облікового консалтингу, яка включає:

– ведення бухгалтерського обліку по всіх його напрямках обліку відповідно до чинного законодавства;

– своєчасне виконання зобов'язань клієнта перед органами державної влади та місцевого самоврядування;

– представлення інтересів клієнта у фіскальних органах;

– підготовку та подання декларацій та звітів у фіскальні органи;

– підготовку документів для проведення аудиту на території компанії;

– консультації щодо реорганізації обліку господарських операцій клієнта та фінансових процесів на підставі налагодження процесу бухгалтерського документообігу, оптимізації процесу підтвердження бухгалтерських документів, встановлення контролюючих механізмів [9];

– зберігання фінансових звітів після затвердження відповідними державними органами, та іншої бухгалтерської документації [10];

– відновлення бухгалтерського та податкового обліку тощо [9].

– проведення розрахунків та сплата платежів від імені підприємства-замовника;

– підготовка різних форм звітності;

– звітування, на вимогу підприємства-замовника, щодо стану бухгалтерського обліку у будь-який момент часу перед зовнішніми і внутрішніми користувачами інформації;

– впровадження систем автоматизації бухгалтерського обліку тощо.

З огляду на це, основними перевагами використання послуг облікового консалтингу для підприємства-замовника, на нашу думку, є:

1) сукупна вартість послуг облікового консалтингу менша, ніж розмір витрат на оплату праці працівників бухгалтерії (заробітна плата, нарахування на неї, лікарняні, відпускні, премії, соціальні виплати тощо), оплата курсів підвищення кваліфікації;

2) уникнення можливості прийняття на роботу некваліфікованих бухгалтерів;

3) безперебійність здійснення облікового процесу (відсутність відпусток та лікарняних);

4) вивільнення приміщень, необоротних активів, які відводяться під

бухгалтерську службу (пооява можливості їх альтернативного використання: здача в оренду, розширення виробничих потужностей тощо);

5) значна економія часу (відпадає необхідність детального вивчення змін законодавства, поїздок у фіскальні та фінансові органи, органи державної та місцевої влади, підготовки необхідних документів для проведення аудиту чи інших видів перевірок та ін.);

6) юридичне оформлення надання консалтингових послуг;

7) можливість, за допомогою професійних консультацій та практичних рекомендацій, удосконалити та спростити систему бухгалтерського обліку і, як наслідок, забезпечити зростання його якості тощо.

Вивчаючи процес надання консалтингових послуг, пропонуємо розглянути етапи надання послуги облікового консалтингу та їх особливості (рис. 1.).

При виборі консалтингової компанії підприємству необхідно враховувати основні критерії такого вибору, зокрема:

1. Репутація та наявність позитивного досвіду роботи компанії.

2. Гарантія та відповідальність за результати надання послуги.

3. Професіоналізм консультантів.

4. Вартість та якість консалтингової послуги.

5. Широта асортименту консалтингових послуг та переліку робіт, які виконуються в їх межах (зокрема, послуги облікового консалтингу).

6. Дотримання професійної етики та забезпечення конфіденційності співпраці з підприємством-замовником.

7. Індивідуальність підходу, виходячи з особливостей фінансово-господарської діяльності підприємства-замовника.

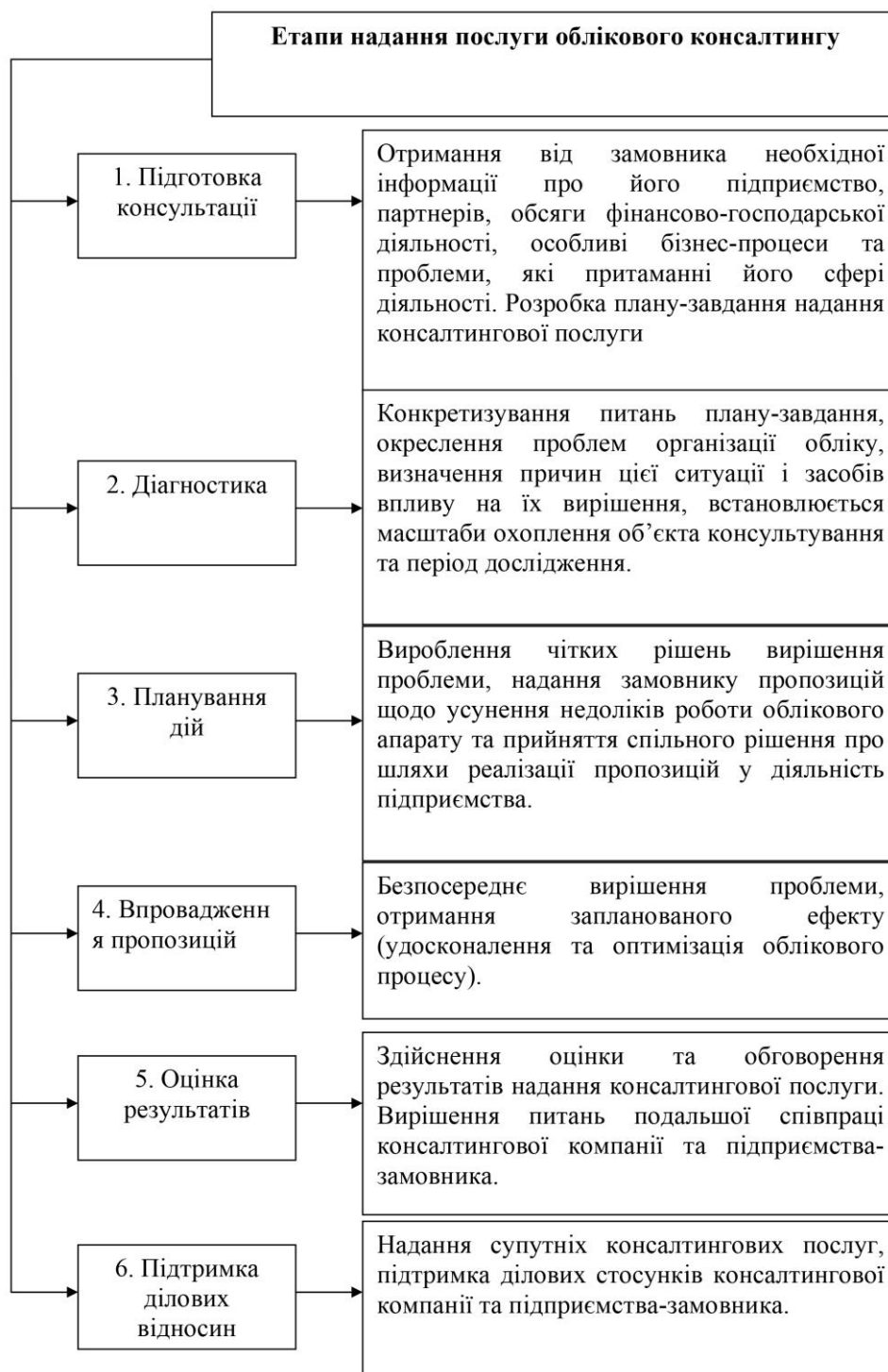

Рис. 1. Етапи надання послуги облікового консалтингу

Правильний вибір консалтингової компанії є запорукою успішного управління підприємством, виходу його на якісно новий рівень розвитку. Проте, для того, щоб консалтингова послуга була надана максимально якісно керівництво підприємства-замовника має надати працівникам консалтингової компанії необхідні бухгалтерські документи, а при потребі і ті, які носять комерційну таємницю. Звичайно така ситуація не завжди приваблює керівників вітчизняних підприємств, що перш за все пов'язано із використанням різних схем приховування реальних фінансових результатів з метою уникнення від оподаткування.

Якщо ж говорити про можливість розголошення конфіденційної інформації працівниками консалтингової компанії, то у договорі про надання послуги облікового консалтингу в обов'язковому порядку прописується відповідальність консалтингової компанії за розголошення такої інформації. В будь-якому випадку консалтингова компанія з хорошою репутацією, яка прозора працює на ринку послуг не піде на розголошення конфіденційної інформації про свого клієнта, крім окремих випадків, оскільки не захоче втратити довіри клієнтів, а від так і прибутків від своєї діяльності.

Сучасний стан співпраці консалтингових ком-

паній та підприємств в Україні чітко свідчить про необхідність здійснення певних кроків для її зміцнення, що на нашу думку, можна здійснити шляхом:

1) поширення достовірної інформації про ринок консалтингових послуг (кількість консалтингових компаній, їх рейтинг, види консалтингових послуг, їх споживчі характеристики та вартість, обсяг і результативність роботи консалтингових компаній);

2) ефективного регулювання нормативно-правової бази з питань консалтингу та діяльності консалтингових компаній;

3) посилення позицій вітчизняних консалтингових компаній, які в своїй діяльності враховують особливості вітчизняного бізнес-середовища;

4) забезпечення високої якості та доступності консалтингових послуг (якість та вартість послуги облікового консалтингу має бути не більша, ніж витрати на створення та функціонування бухгалтерії підприємства);

5) підвищення рівня якості консалтингових послуг шляхом залучення фахівців певних галузей науки та промисловості;

6) перейняття та адаптації позитивного зарубіжного досвіду надання консалтингових послуг та діяльності консалтингових компаній до умов національної економіки та вимог вітчизняних підприємств;

7) детінізації та реального реформування національної економіки тощо.

Практичне значення проведеного дослідження полягає в можливості використання його результатів для інформування керівників та власників вітчизняних підприємств про доцільність та практичну раціональність використання послуги облікового консалтингу для оптимізації їх бізнесу, що досягатиметься завдяки зменшенню часу та витрат на організацію та ведення обліку на підприємстві. Напрямами подальших досліджень може стати розробка цілісного механізму співпраці консалтингових компаній, підприємств, органів державної та місцевої влади щодо більш широкого використання консалтингових послуг, у тому числі послуги облікового консалтингу, а також вивчення зарубіжного досвіду надання консалтингових послуг підприємствам різних галузей та масштабів фінансово-господарської діяльності та його адаптації до реалій національної економіки.

6. Висновки

На сучасному етапі розвитку національної економіки формується не лише усвідомлення можливості і доцільності використання підприємствами консалтингових послуг, але й відбувається свідомий вибір консалтингової компанії як бізнесового партнера на постійній основі.

Керівники, менеджери та власники підприємств починають більш краще орієнтуватися в консалтингових продуктах, розуміють необхідність пошуку нових можливостей і шляхів їх реалізації для посилення своїх конкурентних позицій та системної побудови і розвитку бізнесу. Ті підприємства, які ще раніше зрозуміли та оцінили переваги співпраці з консалтинговими компаніями на сьогодні є успішними,

характеризуються позитивними тенденціями свого розвитку та посиленням конкурентного статусу як в Україні, так і за її межами.

Складна економічна та політична ситуація в країні, прихід на вітчизняний ринок іноземних компаній-виробників вимагають від вітчизняних підприємств максимально оптимізувати свої бізнес процеси, тобто зосереджувати увагу на основній діяльності, здійснення якої приносить прибуток. В той час як непрофільні процеси мають відходити на другий план і бути передорученими професійним консультантам, діяльність яких спрямована на надання підприємствам консультаційних послуг та практичних рекомендацій з широкого кола питань. Саме тому актуальним для кожного сучасного підприємства є використання послуги облікового консалтингу, яка сприяє скороченню його витрат на організацію та ведення обліку.

Література

1. Стасюк, Т. В. Термінологія консалтингу – однієї з інноваційних технологій початку 21 століття [Текст] / Т. В. Стасюк // Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ: Серія Філологія, педагогіка, психологія. – 2011. – Вип. 23. – С. 73–77.

2. Ковальська, К. В. Особливості і тенденції розвитку ринку консалтингових послуг в Україні [Текст] / К. В. Ковальська // Ефективна економіка. – 2014. – № 6. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3156>

3. Бейч, Э. Консалтинговий бізнес: основи професіоналізму [Текст] / Э. Бейч. – СПб.: Питер, 2006. – 272 с.

4. Верба, В. А. Консалтингова підтримка розвитку українських підприємств [Текст] / В. А. Верба // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – Т. 2. – С. 55–59.

5. Пилипенко, А. А. Організація обліку і контролю [Текст] / А. А. Пилипенко, В. І. Отенко. – Х.: «Інжек», 2005. – 424 с.

6. Козаченко, С. В. Консалтинг у сучасній ринковій економіці [Текст] / С. В. Козаченко, В. Е. Новицький, О. С. Довгий; Інст. міжнар. економіки і міжнар. відносин НАН України. – К.: Арістей, 2006. – 380 с.

7. Писарчук, О. В. Місце аутсорсінгових та консалтингових компаній в організації облік [Текст] / О. В. Писарчук, І. В. Струкова // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. – 2010. – Вип. 17. – С. 262–266.

8. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями) [Текст]. – Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

9. Капильцова, В. В. Стан, проблеми та тенденції розвитку консалтингу в Україні [Текст] / В. В. Капильцова, Т. Г. Курган // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – № 4 (8). – С. 189–193.

10. Рибак, А. Бухоблік «на стороні»: Аутсорсінг [Текст] / Рибак А // Податкове планування. – 2005. – № 7. – С. 27–36.

References

1. Stasiuk, T. V. (2011). Terminologia konsaltingu – odniiei z innovatsiinykh tekhnologii pochatku 21 stolittia [Terminology of consulting – one of the innovative technologies of the early 21st century]. Scientific Bulletin of UNESCO chair of Kyiv national linguistic University: Series in Philology, pedagogy, psychology, 23, 73–77.

2. Kovalska, K. V. (2014). "Osoblyvosti i tendentsii

rozvytku rynku konsal'tynhovykh posluh v Ukraini" [Characteristics and trends of the market of consulting services in Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, 6. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3156>

3. Beych E. (2006). *Konsal'tynhovy byznes: osnovy professionalizmu* [Consulting Business: The Basis of Professionalism]. Sankt-Peterburg: Pyter, 272.

4. Verba, V. A. (2009). Consulting supporting the development of Ukrainian enterprises. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, 2, 55–59.

5. Pylypenko, A. A. (2005). *Orhanizatsiia obliku i kontroliu* [Organization of accounting and control]. Kharkiv: VD "INZhEK", 424.

6. Kozachenko, S. V., Novytskyu, V. E., Dovhyu, O. S. (2006). *Konsal'tynh u suchasnyi rynkoviy ekonomitsi* [Consulting in the modern market economy]. Kyiv: Aristey, 260.

7. Pysarchuk, O. V., Strukova, I. V. (2010). *Mistse*

autorsynhovykh ta konsal'tynhovykh kompanii v orhanizatsii obliku [Place outsourcing and consulting companies in the organization of accounting]. *Naukovi pratsi KNTU. Ekonomichni nauky* [Proceedings KNTU. Economic Science], 17, 262–266.

8. *Zakon Ukrainy «Pro buhgalters'kyj oblik ta finansovu zvitnist' v Ukraini» vid 16 lypnja 1999 r. № 996-HIV* (zi zminamy ta dopovnennjamy). Verhovna Rada Ukrainy. Available at:

<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

9. Kapyl'tsova, V. V., Kurhan, T. G. (2010). *Stan, problemy ta tendentsii rozvytku konsal'tyngu v Ukraini* [State, problems and tendencies of development of consulting in Ukraine]. *Visnyk of Zaporizhzhya National University*, 4 (8), 189–193.

10. Rybak, A. (2005). *Bukhoblik "na storoni": Outsorsinh* [Accounting "on the side": Outsourcing]. *Tax Planning*, 7, 27–36.

*Рекомендовано до публікації д-р екон. наук, професор Бимпер О. А.
Дата надходження рукопису 10.10.2016*

Долбнєва Деніза Вадимівна, кандидат економічних наук, доцент, кафедра обліку і аудиту, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000
E-mail: Deonisiya3@rambler.ru

УДК 338.001.36 : 330.33.01

DOI: 10.15587/2313-8416.2016.81085

ОСОБЕННОСТИ ПРОТЕКАНИЯ КРИЗИСА УКРАИНСКИХ КОМПАНИЙ В 1991–2009 ГОДАХ И В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

© В. Я. Нусинов

Економічне розвиття українського бізнесу, як і любого другого, супроводжується кризами, виникнення яких обумовлено як історически сложившимся соціально-економічним розвиттям держави, так і впливом зовнішніх макроекономічних факторів. Изучение кризисов является достаточно интересным, поскольку факторы, причины их возникновения и динамика протекания в Украине существенно отличаются от кризисов в компаниях других стран, и все они являются антропогенными

Ключевые слова: кризис, особенности протекания кризиса, последствия кризиса, причины кризиса, факторы кризиса

Economic development of Ukrainian business, like any other, is accompanied by crises, the occurrence of which is due to both the historically formed socio-economic development of the state and the influence of external macroeconomic factors. The study of the crises is quite interesting because the factors, their causes and dynamics of flow in Ukraine differ significantly from the crisis in companies in other countries, and they are all man-made

Keywords: crisis, features of the crisis, consequences of the crisis, causes of the crisis, factors of the crisis

1. Введение

Для многих украинских компаний возникновение кризиса, его протекание и пути выхода имеют свои особенности. Действительно, как не существует одинаковых компаний, или бизнесов, так и нет идентично протекающих кризисов. В отдельных компаниях кризисы имеют собственные, ярко выраженные, специфические особенности, однако общей, свойственной всем украинским компаниям особенностью является одновременное влияние на их развитие мировых, национальных и отраслевых кризисов. С целью пояснения этого тезиса рассмотрим протекание кризисов в компаниях Украины за годы ее независи-

мости. Кроме того, особое значение будет уделено рассмотрению текущего кризиса в Украине.

2. Обзор литературы

Ознакомившись с наиболее распространенными определениями категории «кризис», которые используются в научном терминологическом обращении, установлено, что на сегодня существует огромное количество формулировок, определяющих его сущность, что само по себе уже есть признаком сложности и разночтения в понимании этой категории.

Рассматривая категорию «кризис» определено, что авторами он характеризуется как: